

توسعه صنعت چرم نیازمند حل مشکلات است

اشاره:

توسعه اقتصادی پایدار به بهره‌گیری از توانمندی‌های اقتصادی در تمام بخش‌ها و توجه به صادرات کالاهای غیر نفتی و خدمات بستگی دارد. در این راستا، شناسایی تمام استعدادها، برنامه‌ریزی برای سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا و ارتقای بهره‌وری و توجه ویژه به کیفیت کالاهای تولیدی و بازارهای جهانی ضروری است.

یکی از استعدادهای طبیعی اقتصاد ایران در بخش دامپروری و فرآوری تولیدات دامی از جمله پوست، به چرم می‌باشد.

توجه دومین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به کاهش صادرات مواد خام و کالاهای اولیه و سرمایه‌گذاری برای فرآوری محصولات دامی موجب گردید که صدور پوست خام و سالامبور به تدریج محدود شود و صادرات محصولات فرآوری شده با ارزش افزوده بیشتر مدنظر قرار گیرد. این امر در برنامه سوم با آزادسازی صادرات از جمله صدور مواد خام و کالاهای اولیه سبب می‌شود که صنایع فرآوری این مواد کمابیش با مشکلات تأمین مواد اولیه روبه‌رو شوند و این خطری است که بسیاری از صنایع را تهدید می‌کند.

در این گزارش، به بررسی موقعیت صنایع چرم و موادی که اکنون برای بهره‌برداری از ظرفیت اسمی این صنایع به‌وجود آمده است، می‌پردازیم.

پرورش دام و کشتار آن برای تأمین نیازهای پروتئینی مردم امری طبیعی است. در کشتار دام، محصولات جانبی نظیر پوست به دست می‌آید که می‌توان با فرآوری آن، محصولات ساخته شده (واسطه‌ای و نهایی) با ارزش افزوده بالاتر تولید نمود.

سالانه حدود ۱۸ تا ۲۲ میلیون جلد پوست گوسفندی، ۸ تا ۱۰ میلیون جلد پوست بز و حدود ۳ میلیون جلد پوست گاو و گوساله و گاو میش از کشتارگاه‌های کشور به دست می‌آید.

به گفته دست‌اندرکاران صنایع چرم، سالانه حدود ۲ میلیون جلد پوست گوسفندی برای تولید کفش، پوشاک و دیگر لوازم چرمی در داخل مصرف می‌شود و بقیه آن به صورت سالامبور به خارج از کشور از جمله کشورهای همسایه پاکستان و ترکیه صادر می‌شود. ترکیه از فرآوری سالامبور وارداتی از ایران و تولید پوشاک و کفش و صدور آنها به بازارهای جهانی ۴ تا ۵ میلیارد دلار درآمد ارزی کسب می‌کند که این درآمد

می‌تواند به دست‌اندرکاران صنایع چرم و محصولات جانبی ایران تعلق گیرد.

مراحل ابتدایی تبدیل پوست خام به سالامبور که آلودگی‌های زیست‌محیطی بسیاری به دنبال دارد، در داخل کشور انجام می‌شود، اما تبدیل سالامبور به چرم و کراست و نیز تهیه پوشاک، کفش و لوازم چرمی از آن که آلودگی زیست‌محیطی چندانی ندارد و در ضمن ارزش افزوده بالایی را نصیب این صنعت می‌کند، در داخل

ایران بسیار محدود صورت می‌گیرد و اغلب صنایع در این رشته با رکود فعالیت مواجه شده‌اند.

به گفته

دست‌اندرکاران صنعت چرم، سالانه ۳ میلیون جلد پوست گاوی در ایران تولید و مصرف می‌شود، در حالی که ظرفیت

اسمی صنایع این بخش نیز حدود ۵ میلیون جلد می‌باشد.

بخشی از تولید پوست بز در حدود ۸ تا ۱۰ میلیون جلد در سال در داخل کشور مصرف و حدود ۵ میلیون جلد آن به صورت مجاز و غیرمجاز از کشور خارج می‌شود.

حدود ۱۵۰ واحد چرم‌سازی در کشور وجود دارد و حدود ۸۰ واحد نیز در حال تکمیل است. ظرفیت اسمی این صنایع به گونه‌ای است که می‌تواند تمامی پوست خام تولیدی در کشور را به محصولات فرآوری شده تبدیل کند. لذا سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در صنعت چرم در حدی است که می‌تواند سالانه چندین میلیارد دلار به تولید ملی و صادرات کشور کمک کند.

به گفته دست‌اندرکاران صنعت چرم، سرمایه‌گذاری‌های انجام شده برای تأسیس واحدهای چرم‌سازی در ورامین و چرم‌شهر تبریز، تقریباً در جهان بی‌نظیر است. برای راه‌اندازی هر واحد در ورامین حدود ۲/۵ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری فقط در واحدهای کوچک صورت گرفته است. با توجه به آنکه واحدهای چرم‌سازی در کشورهای صنعتی در

حال تعطیل و انتقال صنایع چرم به کشورهای در حال توسعه هستند، بخشی از سرمایه‌گذاری مورد نیاز

با وجود سرمایه‌گذاری‌های عظیم صنایع چرم در سال‌های اخیر به‌ویژه در برنامه دوم که از محدودیت در

صدرور سالامبور ناشی شد، اکنون این صنایع با تنگنای مالی در اثر افزایش قیمت پوست و سالامبور در بازار داخلی مواجه

○ سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در صنعت چرم کشور در مدی است که می‌تواند سالانه چندین میلیارد دلار به تولید ملی و صادرات غیرنفتی بیفزاید، اما به لحاظ موانع و تنگناهای موجود، این صنایع با رکود فعالیت روبه‌رو هستند.

می‌باشند و برخی از واحدهای چرم‌سازی نیز فعالیت خود را متوقف کرده‌اند.

دست‌اندرکاران این صنعت با انتقاد از آزادسازی صدرور سالامبور و رشد صادرات آن در چند ماه گذشته که موجب افزایش قیمت آن در بازار داخلی شده است، عقیده دارند که برای حمایت واقعی از صنایع می‌بایست صدرور مواد خام و کالاهای اولیه مازاد بر نیاز صنایع داخلی، آزاد گردد.

آنها عقیده دارند، تأمین نقدینگی موردنیاز صنایع چرم در شرایط کنونی از طریق ارایه اعتبارات بانکی و نظارت و کنترل بر صادرات مواد خام (پوست خام و سالامبور) ضروری است. با این وجود برخی کارشناسان بازرگانی عقیده دارند که تولیدات صنایع چرم ایران با قیمت بالا و کیفیت پایین‌تر مواجه است و قدرت رقابت در بازارهای جهانی ندارد.

این کارشناسان عقیده دارند که نبود سیاست درست در انتخاب نوع سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا و فقدان فضای مساعد و امن برای جلب مشارکت سرمایه‌گذاران صاحب فن خارجی سبب شده که تولیدات صنایع چرم، قدرت رقابت در بازارهای

توسعه صنعت چرم می‌توانست با ارایه شرایط و تسهیلات مناسب به سرمایه‌گذاران این صنعت در کشورهای صاحب نام در صنعت چرم، تأمین شود و در سایه مشارکت و همکاری با این صنایع، در بازارهای جهانی صنعت چرم، قدرت و حضور رقابتی درخور توجهی کسب نمود.

پاکستان و هند به لحاظ ارایه امنیت و تسهیلات سرمایه‌گذاری توانستند در چند سال گذشته بخش مهمی از سرمایه‌گذاری‌های خارجی و به‌ویژه اروپایی را جذب کنند. اکنون سالامبور گوسفندی صادراتی ایران در هند و پاکستان فرآوری و به صورت چرم‌های مرغوب به بازارهای جهانی صادر می‌شوند. در حالی که واحدهای چرم‌سازی ایران با مشکل گرانی و تأمین پوست خام روبه‌رو می‌باشند و بخش مهمی از ظرفیت اسمی خود را به کار نمی‌گیرند.

کشورهای صاحب‌نام در صنعت چرم در انتقال این صنعت به کشورهای در حال توسعه، تلاش قابل توجهی دارند. آنها فقط واحدهای رنگ چرم را در کشور خود نگاه می‌دارند و بقیه را به دیگر کشورها منتقل می‌کنند تا از ضایعات زیست‌محیطی بکاهند.

جهانی نداشته باشند.

این در حالی است که رقبای تازه‌وارد نظیر چین، پاکستان، هند و ترکیه با جلب سرمایه‌گذاری و فناوری روز دنیا، تبعیت از مد در تولید پوشاک، کفش و لوازم چرمی، بازاریابی مناسب و حمایت منطقی از صنایع نوپای این رشته، حتی با واردات پوست خام و سالامبور قدرت تولید محصولات با ارزش افزوده بالا را دارا و قادر به رقابت در بازارهای جهانی می‌باشند.

تولید پوشاک، کفش، کیف و دیگر لوازم چرمی که هیچ‌گونه ضایعات زیست‌محیطی دربرندارد و ارزش افزوده بالا و اشتغال وسیعی را در کشور ایجاد می‌کند، می‌بایست مدنظر قرار گیرد. اما این مهم بدون رفع تنگناهای صنایع تبدیل پوست و سالامبور به چرم و بهره‌برداری از تمامی ظرفیت‌های موجود، تحصیل نخواهد شد. از این رو مسئولان امر می‌بایست توجه ویژه‌ای در این زمینه مبذول کنند و با همکاری تشکل‌های صنعت چرم، راهکارهای مناسب برای ارتقای بهره‌وری این صنایع را بیابند.

به عقیده برخی دست‌اندرکاران صنعت چرم، با ایجاد ارزش افزوده بیشتر در سالامبور و تبدیل آن به محصولات نهایی (پوشاک، کفش و...) می‌توان سالانه بیش از یک میلیارد دلار درآمد ارزی کسب کرد.

به گفته مهندس رضا حمیدی، عضو هیأت‌مدیره انجمن صنایع نساجی ایران، اکنون حدود ۱۰۰ میلیون دلار سالامبور در سال به خارج از کشور صادر و ارزش افزوده آن عاید کشورهای واردکننده می‌شود.

وی معتقد است که اگر سالامبور صادراتی کشور در داخل به چرم تبدیل شود، تا ۸۰۰ درصد و اگر همین چرم به پوشاک چرمی تبدیل شود، ارزش افزوده آن تا ۱۴۰۰ درصد می‌رسد.

وی شرایط صنعت چرم در کشور را نامطلوب خواند و گفت: با وجود ۴۸ میلیون رأس گوسفند و ۱۶ میلیون رأس بز و کشتار سالانه ۳۰ میلیون رأس دام در کشور، تاکنون سرمایه‌گذاری مناسبی در زمینه صنعت چرم و تولید لباس‌های چرمی صورت نگرفته است.

وی با اشاره به فقر فرهنگی صنعت چرم که از مشکلات این بخش است، از دولت خواست با ایجاد رشته مهندسی چرم‌سازی در دانشگاه‌ها، برقراری دوره‌های آموزشی در هنرستان‌ها، زمینه رفع این معضل صنعت چرم را فراهم سازد.

در حال حاضر متخصصان و کارشناسان صنعت چرم، اغلب در واحدهای دولتی چرم‌سازی فعالیت دارند و واحدهای بخش خصوصی فاقد نیروی انسانی متخصص و ماهر می‌باشند.

گفته می‌شود که وزارت صنایع در حال مذاکره با دانشگاه امیرکبیر برای ایجاد رشته کارشناسی چرم، با همکاری انجمن چرم می‌باشد. این رشته تا هشت سال قبل در مرحله کاردانی در دانشکده نساجی دانشگاه امیرکبیر وجود داشت.

مهندس حمیدی اظهار داشت: کیفیت پوست‌های گوسفندی و بز ایران مطلوب است، اما به دلیل ناآشنایی دامداران با اهمیت این ثروت طبیعی، بخش اعظم ارزش افزوده

پوست‌های تولیدی از بین می‌رود و باید با اصلاح روش‌های کشتار و پوست‌کنی، این ثروت را حفظ کرد.

وی با اشاره به اینکه حدود ۸۰ درصد پوست‌ها دارای آفات دامی هستند، از وزارت جهاد سازندگی خواست تا با آموزش روش‌های علمی و طرق جدید تغذیه، مایه‌کوبی و نگهداری دام، آفات دامی را کاهش دهد.

وی کمبود نیروی انسانی متخصص و مجرب، کمبود مواد شیمیایی مرغوب و استاندارد، نبود فرهنگ مصرف پوشاک چرمی در کشور و محدودیت استفاده از تسهیلات بانکی را از مشکلات صنایع چرم ایران دانست.

در همین حال، نایب‌رییس اتحادیه صادرکنندگان پوست، سالامبور و چرم ایران در اواخر مردادماه سال جاری با اعلام این مطلب که بیش از ۵۱/۷ میلیون دلار فرآورده‌های دامی (سالامبور گوسفندی، چرم و کراست گوسفندی و چرم گاوی) در سال گذشته صادر شد. این موضوع که اعضای اتحادیه، تمام فرآورده‌های دامی تولیدی را صادر می‌کنند را رد کرد و حداکثر صادرات این بخش را حدود ۷۰ درصد اعلام کرد.

غلامرضا اکبریان راد، ارزش صادرات به ثبت رسیده فرآورده‌های دامی در سال‌های ۱۳۷۲/۷۴ را بالغ بر ۱۲۰ تا ۱۵۰ میلیون دلار ذکر کرد و افزود: در سال‌های اخیر، این رقم تنزل یافته است.

بر اساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران، ارزش صادرات فرآورده‌های دامی در سال ۱۳۷۸ افزون بر ۲۴/۲ میلیون دلار بود.

اکبریان گفت: به دلیل بیماری دامی حدود ۵۰ درصد پوست، چرم و کراست صادراتی ایران با تنزل درجه و کیفیت روبه‌رو شده است.

وی درخصوص نقش صادرات در روند تولید گفت: صدور فرآورده‌های دامی نه تنها رکود فعالیت واحدهای تولیدی کشور را سبب نمی‌شود، بلکه زمینه سرمایه‌گذاری بیشتر در این بخش را فراهم می‌کند.

وی گفت:

چنانچه

تولیدکنندگان

محصولات چرمی

تمایل به تأمین نیاز

خود از بازار

داخلی داشته

باشند، با هیچ‌گونه محدودیتی مواجه نیستند. از این رو نباید با طرح موضوعات عاری از واقعیت، در روند صادرات مانع ایجاد شود.

وی افت قیمت فرآورده‌های دامی در بازارهای بین‌المللی را در کاهش صادرات این بخش نسبت به اوایل دهه ۱۳۷۰ مؤثر دانست و اظهار امیدواری کرد، با رشد قیمت در بازارهای جهانی، فرآورده‌های دامی سهم مناسبی در صادرات غیرنفتی کشور به دست آورد.

رییس این اتحادیه نیز اظهار داشت، مشکل حمل‌ونقل، یک عامل بازدارنده و زیانبار در صادرات فرآورده‌های دامی است. کرایه حمل‌ونقل با کامیون به دلیل نبود مجوز تردد به طرز سرسام‌آوری افزایش یافته است.

هزینه حمل‌ونقل فرآورده‌های دامی اکنون به حدود ۱۰ درصد قیمت

تمام‌شده این فرآورده‌ها می‌رسد. در حالی که در سال‌های گذشته این هزینه حداکثر ۲ درصد بود.

علی‌اصغر حاجی‌حیدری درخصوص نظارت اتحادیه بر روند صادرات فرآورده‌های دامی از سوی اعضا گفت: به دلیل نبود ابزارهای لازم، تحقق این مهم تاکنون صورت نگرفته، اما چنانچه ابزارهای لازم در اختیار اتحادیه قرار گیرد، اجرای آن

○ سالانه حدود ۱۰۰ میلیون دلار سالامبور به خارج صادر می‌شود که اگر تبدیل به چرم شود، ارزش افزوده آن ۸۰۰ درصد و اگر چرم به البسه چرمی و کفش تبدیل شود، ارزش افزوده آن ۱۴۰۰ درصد افزایش می‌یابد.

امکان‌پذیر است.

مسعود مرتضوی از اعضای هیأت‌مدیره اتحادیه نیز اظهار داشت: برای رونق صادرات فرآورده‌های دامی، ضرورت دارد وزارت صنایع سیاست‌های تشویقی در پیش گیرد.

وی گفت: آرایه امتیازهایی از سوی دستگاه‌های مربوطه، می‌تواند رونق فعالیت در این بخش را که اتحادیه متولی آن است، به دنبال داشته باشد. در عین حال با آزادسازی صادرات، هر کس می‌تواند در تحقق این امر نقشی ایفا کند.

در حال حاضر نظرات مسؤولان صنایع چرم و اتحادیه درخصوص صدور سالامبور و پوست متفاوت است. مدیران صنایع چرم صدور سالامبور را عامل گرانی پوست در بازار داخلی و رکود فعالیت صنایع فرآوری آن می‌دانند، در حالی که اتحادیه آزادسازی را عامل رونق

صادرات تلقی می‌کند.

برخی دست‌اندرکاران صنعت چرم با اشاره به ضعف بنیة رقابت محصولات چرمی فرآوری شده به لحاظ افزایش قیمت تمام‌شده، راه‌حل بینابینی را پیشنهاد می‌کنند که مرتبط نبودن صدور سالامبور با درصدی از چرم تولیدی صنایع را دربرمی‌گیرد.

در نهایت می‌توان گفت، برای حل معضل صنایع چرم، توجه به چند نکته ضروری است که

همفکری،

همکاری و

همسویی

دستگاه‌های

ذیربط را طلب

می‌کند. مبارزه با

بیماری‌های دام، تسویج فرهنگ صحیح کشتار و پوست‌کنی، تربیت نیروی انسانی متخصص، تأمین تسهیلات و اعتبارات بانکی مناسب، جلب مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی برای انتقال فناوری، خرید ماشین‌آلات و تجهیزات مناسب، همکاری با سرمایه‌گذاران خارجی در بازاریابی و فروش محصولات تولیدی، سرمایه‌گذاری در صنایع جانبی (تهیه پوشاک، کفش و لوازم جانبی)، توجه به سلیقه مشتریان خارجی و مد، تأمین مواد شیمیایی موردنیاز و... از جمله اقدامات ضروری برای توسعه صنعت چرم و کسب ارزش افزوده، درآمد ارزی مناسب و نیز حفظ و ایجاد فرصت‌های اشتغال در این صنعت می‌باشد.

